

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 8, NO 15, STIP, 2023

ГОД. VIII, БР. 15
ШТИП, 2023

VOL. VIII, NO 15
STIP, 2023

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 8, Бр. 15
Штип, 2023

Vol. 8, No 15
Stip, 2023

PALMK, VOL 8, NO 15, STIP, 2023

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM23815>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA

Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia

Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia

Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation

Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation

Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania

Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania

Sunčana Tuksar, University of Pula, Croatia

Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia

Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary

Éva Bús, University of Pannonia, Hungary

Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey

Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland

Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India

Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India

Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom

Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom

Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic

Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic

Regula Busin, Switzerland

Natale Fioretto, University of Perugia, Italy

Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска

Толе Белчев

Нина Даскаловска

Билјана Ивановска

Светлана Јакимовска

Марија Леонтиќ

Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)

Весна Продановска (англиски јазик)

Толе Белчев (руски јазик)

Билјана Ивановска (германски јазик)

Марија Леонтиќ (турски јазик)

Светлана Јакимовска (француски јазик)

Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

п. факс 201

МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Оливер Хербст, член на Уредувачкиот одбор

FOREWORD

Oliver Herbst, member of the Editorial Board

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Февзудина Сарачевиќ, Лилјана Митковска

ИНТЕРАКТИВНИОТ ДИСКУРС ВО ГРАМАТИКИТЕ НА КОНЕСКИ И НА
ЛАНТ: ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЧИТАТЕЛИТЕ

Fevzudina Saračević, Liljana Mitkovska

INTERACTIVE DISCOURSE IN KONESKI'S AND LUNT'S GRAMMARS:
READER ENGAGEMENT

27 Milica Bogdanović

CONCEPTUAL METAPHORS IN ECONOMIC DISCOURSE OF SERBIAN
AND BRITISH NEWSPAPER ARTICLES

39 Sanja M. Maglov

THE ROLE OF CONJUNCTION IN THE COHESION OF ABSTRACTS
WRITTEN IN ENGLISH AND SERBIAN

51 Igor Rižnar, Armand Faganel

THE DISCOURSE OF MISSION STATEMENTS OF SOME SLOVENIAN
AND AUSTRIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

61 Kadri Krasniqi, Besarta Krasniqi

PHRASEOLOGY AS A TRANSLATION PROBLEM AMONG EFL
UNIVERSITY STUDENTS IN KOSOVO

75 Ergys Prifti

GESCHICHTLICHE ENTWICKLUNG DES PASSIVS IM DEUTSCHEN UND
ALBANISCHEN

Ergys Prifti

DEVELOPMENT OF THE PASSIVE VOICE IN GERMAN AND ALBANIAN

85 Doris Sava

RUMÄNIENDEUTSCH ALS STANDARDVARIETÄT AUS HISTORISCHER
UND AKTUELLER SICHT

Doris Sava

ROMANIAN GERMAN AS A STANDARD VARIETY FROM A HISTORICAL
AND CONTEMPORARY PERSPECTIVE

- 95 Марија Стојаноска, Виолета Јанушева**
МАКЕДОНСКИ РОДОВО ЧУВСТВИТЕЛЕН ЈАЗИК
Marija Stojanoska, Violeta Janusheva
MACEDONIAN GENDER SENSITIVE LANGUAGE
- 107 Марија Леонтиќ**
СИНТАГМИ СО СВРЗНИК ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО
ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Leontik
WORD GROUPS WITH A CONJUNCTION IN TURKISH LANGUAGE AND
THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE
- 119 Александра Гецовска**
ЕТИМОЛОГИЈА НА ФИТОНИМОТ БОСИЛЕК
Aleksandra Gecovska
ETYMOLOGY OF THE PHYTONYME BASIL

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 131 Antony Hoyte-West**
TRUE TO LIFE? SOME REMARKS ON A DUTCH TRANSLATION OF JERZY
KOSINSKI'S THE PAINTED BIRD
- 139 Luisa Emanuele**
«LA MEMORIA È LA PIETRA DI SISIFO. CHI SONO? AHMED O AMEDEO?»
AMARA LAKHOUS: LA FRAMMENTAZIONE DELL'IO
Luisa Emanuele
«MEMORY IS THE STONE OF SISYPHUS. WHO AM I? AHMED OR
AMEDEO?». AMARA LAKHOUS: THE SELF-FRAGMENTATION
- 151 Dejan Malčić**
VISIONI POSTMODERNE DI ROMA IN LA GRANDE BELLEZZA,
SUBURRA E LO CHIAMAVANO JEEG ROBOT
Dejan Malčić
POSTMODERN VISIONS OF ROME IN THE GREAT BEAUTY, SUBURRA
AND THEY CALL ME JEEG
- 161 Tunay Karakök**
HAJI BEKTASHI VELI'S VELÂYETNÂME AS A LITERARY SOURCE
ABOUT MEDIEVAL ANATOLIA
- 171 Ранко Младеноски**
ЧОВЕКОВИОТ ПАДОД САКРАЛНОТО ДО ХТОНСКОТО ВО НАЈНОВИТЕ
РАСКАЗИ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Ranko Mladenoski
THE MAN'S FALL FROM THE SACRED TO THE CHTHONIC IN THE
LATEST SHORT STORIES BY VENKO ANDONOVSKI

181 Славчо Ковилоски
СОВРЕМЕНИ БОГОМИЛСКИ ИЛИ НАРОДНО-БОГОМИЛСКИ АВТОРИ
И ДЕЛА
Slavcho Koviloski
CONTEMPORARY BOGOMILAN OR FOLK-BOGOMILAN AUTHORS

193 Marijana Gjorgjieva
DIE AUSWIRKUNGEN DER KRISE IN „NOVELLE“ VON JOHANN
WOLFGANG VON GOETHE
Marijana Gjorgjieva
THE INFLUENCES OF THE CRISIS IN THE „NOVELLE“ BY JOHANN
WOLFGANG VON GOETHE

201 Melek Nuredini
MEHMET AKİF ERSOY VE YAHYA KEMAL BEYATLI'YI BİRLEŞTİREN
UNSUR OLARAK BALKANLAR
Melek Nuredini
THE BALKANS AS A UNIFYING ELEMENT FOR MEHMET AKIF ERSOY
AND YAHYA KEMAL BEYATLI

213 Osman Emin
YASTIK ADAM OYUNUN İNCELENMESİ
Osman Emin
REVIEW OF PILLOWMAN THEATER

КУЛТУРА / CULTURE

225 Екатерина Намичева-Тодоровска, Петар Намичев
РУСКИТЕ АРХИТЕКТИ И ИНЖЕНЕРИ ОД ПОЧЕТОКОТ НА 20 ВЕК ВО
СКОПЈЕ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ УРБАНИОТ РАЗВОЈ
Ekaterina Namicheva-Todorovska, Petar Namichev
RUSSIAN ARCHITECTS AND ENGINEERS FROM THE BEGINNING OF
THE 20TH CENTURY IN SKOPJE AND THEIR INFLUENCE ON URBAN
DEVELOPMENT

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

237 Nurettin Cintemir, Gürkan Morali
NEW TOOLS FOR ETANDEM IN LANGUAGE LEARNING:
A THEORETICAL STUDY

249 Brisida Sefa, Brikena Xhaferi
ALBANIAN TEACHERS' AND LEARNERS' PERSPECTIVES AND
EXPERIENCES ON THE COMMUNICATIVE APPROACH

- 261 Vesna Prodanovska-Poposka, Marija Todorova**
AFFECTIVE VARIABLES IN THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING
PROCESS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 275 Весна Мојсова-Чепишевска**
(КАКО) ДА СЕ СТИГНЕ КОНЕЧНО ДОМА?
Vesna Mojsova Cechishevska
(HOW) TO GET HOME FINALLY?
- 281 Марија Гркова-Беадер**
ВРЕДЕН И ПОЛЕЗЕН УЧЕБНИК ЗА МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА ПО
АНГЛИСКИ ЈАЗИК
Marija Grkova-Beader
VALUABLE AND USEFUL TEXTBOOK ON ENGLISH LANGUAGE
TEACHING METHODOLOGY

ДОДАТОК / APPENDIX

- 289 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

МАКЕДОНСКИ РОДОВО ЧУВСТВИТЕЛЕН ЈАЗИК

Марија Стојаноска

Универзитет „Св. Климент Охридски“, Битола
marija.stojanoska10@yahoo.com

Виолета Јанушева

Универзитет „Св. Климент Охридски“, Битола
violetajanuseva@gmail.com

Апстракт: Родово чувствителниот јазик (РЧЈ), меѓу другото, се однесува на именките што означуваат професии/функции што најчесто се употребуваат во формата за машки род, а ги опфаќа лицата од женски и лицата од машки пол. Во трудот се анализираат содржини што се однесуваат на родовите прашања, а особено на РЧЈ за да се добие една општа слика за зрелоста на условите Македонија да се приклучи кон пошироката дискусија за РЧЈ. Примерокот го сочинуваат голем број интернет-извори поврзани со родовите прашања и со РЧЈ, што се резултат на пребарувањето на „Гугл“ според клучен збор, а анализата се потпира на квалитативната анализа на содржината и на интерпретативно-индуктивниот метод. Резултатите од истражувањето покажуваат дека има голем број содржини поврзани со родовата еднаквост меѓу жените и мажите, но дека недостигаат содржини што се однесуваат на засилувањето на родовата еднаквост преку јазикот. Но, од резултатите се гледа и дека има спорадична употреба на именки што означуваат професии/функции од женски род, а тоа покажува една позитивна насока во однос на развојот на РЧЈ во Македонија.

Клучни зборови: *македонски РЧЈ, именки, професии, функции.*

1. Вовед

Јазикот е систем што постојано се развива и се приспособува кон општествените промени. За Спендер (Spender, 1980), јазикот е средство со кое се прикажува општествената нееднаквост меѓу жените и мажите. Според Јанушева (Janusheva, 2023), родовата нееднаквост во македонскиот јазик најдобро се забележува кај именките што означуваат професии и функции затоа што голем број вакви именки се употребуваат само во машки род со кој се опфаќаат лица од женски и од машки пол, иако нема ниту причина ниту пречка да се создадат вакви именки што упатуваат на лица од женски пол со домашните зборообразувачки наставки. На пример, како што укажува Конески (1995), во македонскиот јазик, особено е продуктивна наставката *-(ин)ка*, со која може да се образуваат именки што означуваат професии/

функции што се однесуваат на лица од женски пол. Создавањето на вакви именки придонесува за поголема родова еднаквост и препознатливост на жените во сите сфери од општествениот живот, но и, како што нагласува Конески (1967), за искористување на изразните можности на македонскиот јазик.

1.1. Пол. Според Дајмонд (Diamond, 2002), полот е категорија по која се разликува една личност од друга според биолошките карактеристики, па може да се каже дека полот е збир на биолошките карактеристики, т. е. на примарните и на секундарните полови карактеристики, гени и хормони. Во таа смисла, луѓето се или од машки или од женски пол.

1.2. Род. Од друга страна, родот е посложена категорија од полот зашто претставува нешто што не е вродено и нешто што се стекнува преку интеракција со општествениот свет. Како што наведуваат Столер (Stoller, 1968) и Кеслер и Мекена (Kessler & McKenna, 1978), може да се зборува за машки и женски пол, но може да се зборува за машкоста и женственоста, и без да се укажува на нешто во врска со анатомијата. Според Агиус и Тоблер (Agius & Tobler, 2012), родот е конструкција што се поврзува со општественото сфаќање (општествената перцепција) за тоа што е машкост или женскост и за тоа кое однесување се смета за женско или за машко. Родот зависи од вредностите и верувањата во општеството, па, според Вуд (Wood, 2007), општеството им доделува улоги на жените и на мажите. Мажите треба да бидат силни, амбициозни, успешни и сл., а жените грижливи, атрактивни, емоционални и сл. Овие улоги не се наследни, но, по раѓањето, луѓето се придржуваат до нив. Значи, родот е општествено конструиран и се однесува на женските и машките карактеристики, однесувања, улоги и одговорности што може да се менуваат со текот на времето. Според Јанушева (2023), најдобра илустрација за оваа промена е именката *министерка* што денес е застапена и како заглавен збор во електронското издание на Толковниот речник на македонскиот јазик (ТРМЈ) и станува дел од општиот речник, без никаква потсмешлива нијанса во значењето.

1.3. Граматички род. Кај јазиците што не ја разликуваат категоријата род (турски и фински), родот се изразува лексички преку атрибути (*женски ученик* и *машки ученик*), а кај јазиците што разликуваат само природен род (англиски и шведски), најчесто, пред именката што означува професија/функција и што се однесува на лице од женски пол се додава зборот *жена*, на пример, *women ambassador* (*жена амбасадор*). Кај јазиците што разликуваат граматички род, како што е македонскиот, родовите разлики се повеќе изразени зашто именката што означува професија/функција се употребува најчесто генерички во формата за машки род, со намера да се однесува на лица од двата пола. Во оваа смисла, предизвик е да се испита начинот на кој се сфаќаат овие именки зашто голем број истражувања покажуваат дека луѓето нив ги интерпретираат традиционално, а тоа значи дека повеќе ги поврзуваат со лица од машки пол (Wood, 2007; Gyga et al., 2008; Ѓуровска-Брајовиќ, 2010; Tod-Mancillas, 1980). Според Минова-Ѓуркова (2000), ваквите именки од машки род се однесуваат на лица од двата пола под услов

да има именка од женски род што ја означува таа професија. Значи, формите *биолог*, *психолог*, *педагог*, *филозоф* и др. се однесуваат само на лица од машки пол зашто во македонскиот јазик нема соодветни именки од женски род. Ова, всушност, покажува поврзаност меѓу начинот на кој е кодифициран еден јазик и родовата еднаквост во општеството што го зборува тој јазик. Оттука произлегува и потребата за искористување на зборообразувачките наставки во македонскиот јазик и за создавање именки што се однесуваат само на лица од женски пол. Неупотребата на именки што означуваат професии/функции за лица од женски пол доведува до несогласување по род меѓу реченичните членови, на пример, *амбасадорот Петровска*, а, како што наведува Јанушева (2023), овој проблем уште повеќе се усложнува со најновата практика во македонскиот јазик, по стапувањето во брак, лицата од женски пол да го преземаат презимето од сопругот во формата за машки род или ваквата форма во машки род да ја додаваат на своето презиме во женски род. На пример, именската група *амбасадорот Граматковски* не создава проблеми во согласувањето под услов Граматковски да е лице од машки пол. Во случајот, станува збор за лице од женски пол што го презема презимето од сопругот во формата за машки род. Поголемата употреба на ваквите именки за лица од женски пол, секако, доведува до тоа тие побрзо да заживеат во практиката и да станат дел од општиот јазик. Иако во поголем број истражувања се истакнува дека паровите од типот *доктор/докторка*, *лидер/лидерка* итн., во одреден степен, ја намалуваат видливоста на жената зашто именката за женски род се изведува од именката за машки род, па се сфаќа како вторична (Sunderland, 2006), во јазиците што разликуваат граматички род, феминизацијата (изведување именки што означуваат лица од женски пол од именката од машки род) се сфаќа како начин на кој може да се постигне поголема родова еднаквост.

2. Поширок истражувачки контекст

Прв што почнува да зборува за прашањата поврзани со РЧЈ е Јесперсон (Jespersen, 1923), а подоцна, во 60-тите години на 20 век, со појавата на феминистичкото движење, ова прашање се продлабочува. Во таа насока, се тврди дека јазикот придонесува за дискриминација на жените во однос на полот, како што укажуваат Градол и Сван (Graddol & Swann, 1989), а Сандерленд (Sunderland, 2006) посочува дека родово нечувствителниот јазик ги деградира жените и ги прави невидливи. Според Холмс (Holmes, 2013), употребата на таквиот јазик ги засилува негативните ставови кон жените. Најсилно е размислувањето на Камерон (Cameron, 2005), според која голем број јазици го прикажуваат светот од машки аспект, па затоа се поттикнува употреба на РЧЈ со цел да се намали несиметричната распределба на општествената моќ помеѓу мажите и жените. Најголем број истражувања за РЧЈ се однесуваат на генеричката употреба на именките од машки род кои се сфаќаат како неутрални и кои се поврзуваат со позитивни значења, и на именките од женски род што се поврзуваат со негативни значења, а тоа доведува до намалување на нивната улога во општеството и до ослабување на нивната моќ во дискурсот (Leech, 1975; Lyons, 1977, Spender, 1980).

Во однос на македонскиот јазик, Антоновска (2022) го сфаќа како проблем прифаќањето на именките од женски род што означуваат професија/функција. Според неа, популаризацијата на РЧЈ покажува дека жените се способни да работат различни професии, исто како мажите, а тоа треба да биде проследено со соодветен јавен дискурс. Јанушева (2023) покажува дека, барем засега, дискусијата за РЧЈ во Македонија се потпира само на документи, извештаи и прирачници и дека оваа тема не предизвикува посебен научен интерес. Таа ги анализира именките што означуваат професија/функција што се однесуваат на лица од женски пол во електронското издание на ТРМЈ и укажува на последиците од генеричката употреба на именките од машки род што означуваат професија/функција (и за лица од женски и за лица од машки пол), што придонесува за невидливоста на жената во општеството. Таа, исто така, нагласува дека некои изведени именки што упатуваат на лица од женски пол сè уште не се пошироко прифатени, како резултат на традиционалните вредности и иако, можеби, звучат чудно, сепак, не ја деградираат жената и придонесуваат за засилување на нејзината улога и за родовата еднаквост: *пилотки, шоферки* итн.

3. Методологија

Овој труд анализира содржини што се однесуваат на родовите прашања, а особено на РЧЈ, со цел да се добие една општа слика за зрелоста на условите Македонија да се приклучи кон светската дебата за РЧЈ. Примерокот го сочинуваат голем број интернет-извори (што се резултат на пребарувањето на „Гугл“ според клучен збор, а кои на еден или друг начин се поврзани со РЧЈ, што е во согласност со ставовите на Јин (Yin, 2011) за тоа што може да биде примерок во едно истражување. Во исто време, примерокот е целен зашто, како што наведуваат Линколн и Губа (Lincoln & Guba, 1985), секој примерок се собира за одредена цел. Анализата се потпира на квалитативната анализа на содржината (КАС) на Шрајер (Schreier, 2014), што е, всушност, систематски опис на квалитативните податоци и метод што бара кодирање на концептите во содржините. КАС се состои од барем една главна категорија и барем две поткатегории. Главните категории се оние аспекти од материјалот за кои истражувачот сака да дознае повеќе информации, а поткатегиите го специфицираат она што е кажано во материјалот, во однос на главната категорија. Во овој случај, главната категорија се однесува на РЧЈ, а поткатегиите на она што го има во тие содржини, во однос на РЧЈ. Анализата, исто така, го опфаќа и интерпретативно-индуктивниот метод употребен од Калке (Kahlke, 2014) и Хардинг и Витхед (Harding & Whitehead, 2016), што нема една формална методолошка рамка, а го нагласува индуктивното размислување преку кое се развиваат идеи од собраните податоци.

4. Анализа, резултати и дискусија

Кодирањето на определените содржини, во однос на РЧЈ, покажува дека тие, се, всушност, дел од различни стратегии, прирачници, документи и извештаи што ги опфаќаат следните поткатегории: општествената

нерамноправност меѓу жените и мажите и потребата од повисока свест за постигнување поголема родова еднаквост (Национална стратегија 2021–2026). Оваа Стратегија е прв стратешки документ во кој се промовира унапредување на еднаквите можности за жените и мажите. Како што наведува Јанушева (2023), во однос на РЧЈ, во овој документ се употребуваат именки што означуваат професија/функција што упатуваат на лица од женски пол, на пример: *координаторки, пратенички, аѓутантка* и сл. Но, се забележуваат и именки што упатуваат на лица од женски пол, а што пред нив ја имаат именката *жена: жена претседателка, жени земјоделки* и сл. Ваквите синтагми само укажуваат дека Стратегијата се потпира врз материјал од англискиот јазик од кој, најверојатно, е направен и превод зашто овие модели (именката жена + именка што означува лице од женски пол), се карактеристични токму за англискиот јазик, во кој преовладува природниот род; средношколците што треба подобро да ги разберат стереотипите и предрасудите, што е чекор кон постигнување родова еднаквост во сите области на општественото живеење (Ивановска и Димитровска, 2015); еднаквите услови за професионален и кариерен развој на жените и мажите, особено во секторот ИКТ (Петровски, 2016); минималното присуство на теми од родов аспект на националните телевизии, анализата на начинот на кој се претставуваат жените и мажите во средствата за јавно информирање и родовата еднаквост кај лицата што ја креираат и спроведуваат уредувачката политика на медиумите (Група автори, 2018); родовите аспекти во програмите за деца на националните телевизии, но и јазикот и содржините што доведуваат до дискриминација врз основа на род и пол (Мицевски, 2019); примената на РЧ законодавство во парламентарната работа (Практичен водич, 2019); дискриминацијата на жените во вестите посветени на пандемијата (ретко се консултираат жени како експерти за одредена област) (Тунева и Аврамоска-Нушкова, 2020); анализата на правната и политичката рамка за родова еднаквост (Ристеска, 2020); создавањето еднакви можности за жените и мажите на локално ниво (Ристеска, 2020); анализата на родовите стереотипи во наставни материјали на македонски јазик со цел да се креираат РЧ учебници во кои е интегриран концептот родова рамноправност (Симоновска, 2020); поддршката на тренерите*ките во областа на неформалното образование, младите работнички*ци, координатори*ки на меѓународни проекти за волонтерки*ри во врска со родовата тематика (Прирачник „Слободни да бидеме себеси“, 2020); стереотипите кон жените на лидерски позиции (Целили, 2020); плановите кои вклучуваат активности за унапредување на родовата еднаквост (Собрание, 2020); предлозите да се воведат национален родово образовен механизам, кој ќе гарантира принцип на еднаквост и заштита од дискриминација (Петровска, 2021); зголемувањето на бројот на лицата од женски пол на лидерски позиции, во мировни мисии, регионални и меѓународни организации, дипломски претставништва итн. (Влада, 2021); потребата да се едуцираат медиумите да известуваат за родовите прашања на непристрасен начин и да ги почитуваат етичките стандарди, во однос на родовата еднаквост имајќи ја предвид нивната улога во создавањето на

јавното мислење (Прирачник за медиуми, 2021); родовата еднаквост како приоритет (Влада, 2020); анализата на начинот на кој може родот да се вклучи во националниот статистички систем за да се дополни постојната статистика, во однос на родовата еднаквост (Државен завод за статистика на РСМ, 2022).

Меѓу содржините треба да се споменат и одредени статии во кои се оправдува употребата на РЧЈ. Укажувајќи на одредени именки од типот *филозоф* за кои нема соодветна именка од женски род, Колбе (во Дамчевска, 2020) ги предлага суфиксот *-ина* и формата *филозофина*. Во оваа насока, како што е спомнато погоре, треба да се укаже дека, можеби, *наставката -инка е посоодветна за да се создадат ваков вид именки*, на пример, *филозофинка* и да се истакне дека нема зборови што се смешни (иако има и спротивни мислења), има само зборови на кои треба да се навикнат луѓето и да се прифатат во јазикот за да се зголеми родовата еднаквост. Ова сфаќање директно се надоврзува на ставот на Конески (1967) кој смета дека навиката и отпорот кон промени се она што нè спречува да ги користиме изразните можности на нашиот јазик, а е во согласност и со сфаќањето на Мартиноска (во Дамчевска, 2020) и на Хуремовиќ (2020). Дамчевска (2020) вниманието го свртува кон масовните медиуми и смета дека во нив треба да се направи посуштинска промена, што почнува со отстранување на формите што доведуваат до нееднаквост преку јазикот. Ова размислување го оправдува и Галевски (2014) кој посочува дека иако во македонскиот јазик има форми за академски титули за лица од женски пол што се соодветни јазично, сепак, се користи терминологија од машки род, претставена како универзална и родово неутрална, што не е прифатливо. Хуремовиќ (2020), исто така, ја поддржува идејата во медиумите да се користи РЧЈ зашто, според неа, употребата на именка од граматички машки род за да се укаже на лице од женски пол само ги зголемува деградијата и невидливоста на жените. Таа предлага да се употребува косата црта за да се поврзе машкиот со женскиот род во еден збор и смета дека овој принцип со текот на времето може да стане навика што ќе доведе до поголема видливост на жените во медиумите. Овде треба да се истакне и ставот на Јанушева (2023) според која е пожелно да се употребува РЧЈ за именките што означуваат професија/функција. Таа ја оправдува и употребата на косата црта, особено во случаи од типот: *Ученикот/Ученичката треба да се запознае со...; Наставникот/Наставничката предлага модели* и сл., но целосното спроведување на овој принцип е практично невозможно, поради тоа што текстот би бил преполн со коси црти, како резултат на тоа што во македонскиот јазик сите зборови се приспособуваат еден на друг, меѓу другото, и според родот: *Тој/Таа дошол/дошла на состанокот, зел/зела учество и истакнал/истакнала...*

За разлика од претходните содржини, Живановски (2019) смета дека РЧЈ треба да се применува само во држави во кои може да се усвои во практиката и дека кај одредени професии, овој РЧЈ е бесмислен. Тој смета дека ако целосно се приспособат професиите по род, тогаш тоа ќе доведе до промени и во други области од јазикот, на пример во скратувањата на професиите

(„проф.“ би требало да биде „профка.“ или „дипл. инг.“ да биде „дипла. инга.“) или при употребата на меѓународните зборови („фронтменка“, „каубојка“, „бизнисменка“). Понатаму, тој нагласува дека вештачкото воведување термини во жив јазик многу тешко заживува. Затоа, РЧЈ треба да е во духот на јазикот и треба да не се наметнуваат неприродни правила со цел да се создаде нешто формално постојно, но неприменливо во јазичната практика. Тој го поставува и прашањето за тоа кому му е потребен РЧЈ што звучи смешно, апсурдно и грубо и што нема да биде прифатен од оние кои треба да го прифатат, а тоа се граѓаните. Навистина е тешко доследно да се почитува РЧЈ, но ова размислување е спротивно на ставот на Конески (1995) кој укажува дека во македонскиот јазик има посебни зборообразувачки наставки (-ка, -инка, -(н)ица, -(н)ичка) за образување именки што означуваат називи на женски лица, но и на заложбите на Конески (1967) за максимално искористување на можностите што ги нуди нашиот јазик. Во оваа смисла, не може да се каже зошто се негира употребата на зборовите фронтменка, каубојка и бизнисменка.

Меѓу содржините, се забележуваат и голем број статии во кои се укажува на искуствата во другите земји, во однос на употребата на РЧЈ. Во Брисел, европските политичари мора да се придржуваат до упатства за употреба на РЧЈ затоа што ЕУ одлучува за жените да се употребуваат личното име и презиме, а не термините госпоѓи и госпоѓици, со образложение дека со нивната употреба се навлегува во приватниот живот (14.10.2011, veser.mk); Во Канада се изгласува родово неутрална химна по речиси 30 години, па со промена на стихови во химната, се пристапува кон РЧЈ (2.2.2018, alon.mk); Германската авиокомпанија Lufthansa (13.7.2021, www.kajgana.com) се одлучува да биде родово неутрална со одлуката да ги поздравува патниците со изразите „Почитувани патници“ или само со „Добар ден“, наместо со традиционалниот поздрав „Дами и господа“, а ваква одлука донесува и јапонската авиокомпанија JAL (5.10.2020, student.mk) која ќе им се обраќа на патниците со неутрални изрази како што се „Внимание патници“ или „Добре дојдовте сите“; Здружението за германски јазик (8.3.2019, off.net.mk) тврди дека формалното воведување на „родовата ѕвездичка“ во германскиот јазик треба да стави крај на родовите бесмислици зашто нејзината улога е да асоцира на родово неутрални именки; Напори за родово неутрален јазик прави и Шведска (9.4.2013, okno.mk) со усвојување на родово неутралната замена „хен“ со која се упатува на лице без да се сугерира полот. Заменката „хен“ е модификувана верзија на шведските заменки „хан“ (тој) и „хон“ (таа). Вакви активности презема и Америка со воведување на заменката „thon“ во Речникот во 1930 година, која подоцна се исфрлува од употреба (2.3.2017, coalition.org.mk). Содржините во овие статии покажува дека медиумите пројавуваат интерес за содржини поврзани со РЧЈ.

Во однос на употребата на именки што означуваат професии/функции од женски род, во медиумите може да се забележи колебање. Од една страна, се присутни форми во женски род: пожарникарка, земјоделка, пилотка и шоферка: Менка Стојаноска – една од двете пожарникарки во Бригадата...

(7.9.2022, vistina.com.mk); Земјоделките добиваат платено отсуство... (7.2.2023, novamakedonija.com.mk); Мајка и ќерка го имаа првиот заеднички лет како пилотки (21.12.2022, reporter.mk); Тазе положена шоферка изнасмеа многумина... (5.2.2022, makfax.com.mk). Од друга страна, пак, како резултат на директниот превод од англискиот јазик, се среќаваат примерите: Жени пожарникарки ги рушат стереотипите (7.3.2022, expres.mk); Жените земјоделки добиваат платено породилно отсуство! (9.2.2023, inovativnost.mk); Ива Матиќ, прва жена пилот... (9.2.2023, maktel.mk); Жена возач на трамвај од Загреб привлекува големо внимание...

5. Заклучок

Резултатите од истражувањето покажуваат дека во голем број документи, извештаи, прирачници и стратегии се посветува внимание на родовите прашања, што значи дека се прават напори за унапредување на родовата еднаквост меѓу жените и мажите, иако малку се зборува за афирмирањето на родовата рамноправност преку употреба на РЧЈ. Од истражувачките резултати, исто така, се гледа дека медиумите покажуваат интерес за прашања поврзани со РЧЈ, што е позитивно, особено ако се има предвид нивната улога во креирањето на јавното мислење и во поголемата употреба на именките што означуваат професија/функција за лицата од женски пол. Во исто време, од резултатите се забележува дека во медиумите паралелно се употребуваат именки од машки род што означуваат професии/функции, кои ги опфаќаат двата пола, именки што упатуваат на лица од женски пол преку усвојување на модели од англискиот јазик, но и именки што означуваат професии/функции за лица од женски пол. Сето ова покажува дека Македонија не е исклучена од светската расправа за РЧЈ и дека се движи во правилна насока зашто употребата на РЧЈ е чекор поблиску кон остварување на родовата рамноправност.

Користена литература

Латиница

- [1] Agius, S., & Tobler, C. (2012). *Trans and intersex people: discrimination on the grounds of sex, gender identity and gender expression*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union.
- [2] Cameron, D. (2005). Language, gender and sexuality: current issues and new directions. *Applied Linguistics*, 26(4), 482–502.
- [3] Diamond, M. (2002). Sex and gender are different: Sexual identity and gender identity are different. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(3), 320–334.
- [4] Graddol, D., & Swann, J. (1989). *Gender voices*. Oxford: Blackwell.
- [5] Gygax, P., Gabriel, U., Sarrasin, O., Oakhill, J., & Garnham, A. (2008). Generically intended, but specifically interpreted: When beauticians, musicians, and mechanics are all men. *Language and Cognitive Processes*, 23(3), 464–485, <https://doi.org/10.1080/01690960701702035>.
- [6] Harding, T., & Whitehead, D. (2016). Analyzing data in qualitative research. In: Schneider, Z. & Whitehead (eds.), *Nursing and midwifery research: methods and appraisal for evidence-based practice*, 5th ed., ch. 8. Elsevier.
- [7] Holmes, J. (2013). *An introduction to sociolinguistics* 4th ed. Routledge.

- [8] Janusheva, V. (2023). The gender-specific nouns denoting profession/role: The Macedonian case. *A Journal on Language and Language Learning*, 26(1), 115–133, <https://doi.org/10.24071/llt.v26i1.5645>.
- [9] Jespersen, O. (1923). *Growth and structure of English language*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- [10] Kahlke, M. R. (2014). Generic qualitative approaches: pitfalls and benefits of methodological mixology. *International journal of qualitative methods*, 13(1), 37–52.
- [11] Kessler, S. J., & McKenna, W. (1978). *Gender: An ethnomethodological approach*. NY: John Wiley & Sons.
- [12] Leech, G. (1974). *Semantics, the study of meaning* (2nd ed.). Harmondsworth: Penguin Books.
- [13] Lincoln, S. Y., & Guba, Egon. 1985. *Naturalistic Enquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- [14] Lyons, J. (1977). *Semantics*. London: Cambridge University Press.
- [15] Schreier, M. (2014). Qualitative content analysis. In *The Sage handbook of qualitative data analysis* (ed. Flick, U.), 170–183.
- [16] Spender, D. (1980). *Man made language*. London: Routledge and Paul.
- [17] Stoller, R. (1968). *Sex and gender. On the Development of masculinity and femininity*. New York: Science House.
- [18] Sunderland, J. (2006). *Language and gender, an advanced resource book*. Series eds. C. N. Candlin & R. Carter. Routledge Applied Linguistics. Routledge.
- [19] Tod-Mancillas, R. W. (1980). Man-linked words and masculine pronouns: a review of literature and implications for speech and communication teachers and researchers. Paper presented at the *Annual Meeting of the Eastern Communication Association* (71st, Ocean City). Retrieved from <https://bit.ly/3ioiAAp>.
- [20] Yin, K. R. (2011). *Qualitative research from start to finish*. The Guilford press.
- [21] Wood, J. T. (2007). *Gendered lives: Communication, gender and culture*. Belmont, Calif: Wadsworth Pub.

Кирилица

- [1] 9.4.2013. Шведска усвои родово неутрална замена (okno.mk).
- [2] 15.2.2014. *Академски шовинизам* (slobodnaevropa.mk).
- [3] 2.2.2018. *Канада доби родово неутрална химна* (a1on.mk).
- [4] 1.3.2018. *АВМУ: Телевизиите одвојуваат мал простор...* (m.makpress.mk).
- [5] 8.3.2019. *Свездички за родово неутрални именки во германскиот јазик* (off.net.mk).
- [6] 5.10.2020. *Нема повеќе „дамы и господа“ на летовите* (studenti.mk).
- [7] 11.3.2021. *... сензибилизација на родот во медиумите* (civicamobilitas.mk).
- [8] 14.10.2021. *Нема повеќе госпоѓи и госпоѓици* (veser.mk).
- [9] 5.2.2022. *Тазе положена шоферка изнасмеа многумина...* (makfax.com.mk).
- [10] 23.2.2022. *Тренчевска: Родовата перспектива и инклузијата...* (vlada.mk).
- [11] 7.9.2022. *Менка Стојаноска – една од двете пожарничарки во...* (vistina.com.mk).
- [12] 21.12.2022. *Мајка и ќерка го имаа првиот заеднички лет како пилотки* (reporter.mk).
- [13] 7.2.2023. *Земјоделките добиваат платено отсуство...* (novamakedonija.com.mk).
- [14] 9.2.2023. *Жените земјоделки добиваат...* (inovativnost.mk).

- 15] 7.3.2022. Жени пожарникарки ги рушат стереотипите (expres.mk).
- 16] 21.1.2023. Жена возач на трамвај... (vesti.mk).
- 17] 9.2.2023. Ива Матиќ, прва жена пилот во Wizz Air од Македонија... (maktel.mk).
- [18] А. С. (13.7.2021). *Дами и господа заминува во историјата...* (kajgana.com).
- [19] Дамчевска, В. (4.3.2020). Имаме жени филозофи, ама за нив немаме именка од женски род (novamakedonija.com).
- [20] Живановски, Н. (9.2.2019). Кога родово сензитивниот јазик е применлив во македонскиот јазик (respublica.edu.mk).
- [21] Петровска, А. (10.3.2021). *Борба за елиминирање на родовите стереотипи во учебниците* (pina.mk).
- [22] Антоновска, Д. (2022). Родово сензитивен јазик алатка за поголема видливост (academia.edu).
- [23] Влада (2021). Оперативен план на Министерството за одбрана. Скопје: МО.
- [24] Влада (2020). *План на активности за унапредување на родовата:*.. Скопје.
- [25] Група автори. (2021). Родова анализа на лидерските позиции... ЕУ.
- [26] Група автори. (2018). Родот на ТВ во 2018: Зад екранот и на него. Скопје: АВМУ.
- [27] Група автори. (2020). Прирачник за младински работнички*ци и волонтери*ки „Слободни да бидеме себеси“. Association of Service Civil International IVZW.
- [28] Група автори. (2020). Родова статистика... Скопје: Реактор.
- [29] Ѓуроска-Брајовиќ, З. (2010). Свесност за родовите стереотипи... (eurogender.eige.europa.eu). Скопје: Европски институт за родова еднаквост.
- [30] Закони за жени и мажи: Практичен водич за родово-сензитивно законодавство (2019). Скопје: Мисија на ОБСЕ.
- [31] Ивановска, Ф., Димитровска, Н. (2015). Прирачник за родова демократија... Скопје: Национална мрежа против насилство врз жени и семејно насилство.
- [32] Конески, Б. (1967). Македонскиот литературен јазик. Скопје: Култура.
- [33] Конески, К. (1995). Зборообразувањето во современиот македонски јазик. Скопје: Бона.
- [34] Минова-Ѓуркова, Л. (2000). Синтакса на македонскиот стандарден јазик. Скопје: Радинг.
- [35] Мицевски, И. (2020). Родот во медиумите 2019... Скопје: АВМУ.
- [36] Национална стратегија за родова еднаквост 2021–2026.
- [37] Петровски, Д. (2016) Родово сензитивни политики и практики... МАЧР.
- [38] Ристеска, М. (2020). Извештај за родовата анализа, проценка на капацитетите и родова стратегија... Скопје.
- [39] Ристеска, М. (2020). Прирачник за комуникација на координатори/ки за еднакви можности на жените и мажите... Скопје: ЗЕЛС.
- [40] Симоновска, С. (2020). Анализа за присуство на родови стереотипи во наставни материјали на македонски наставен... Скопје: Институт за човекови права.
- [41] Тунева, М., Аврамоска-Нушкова, А. (2021) Прирачник за родово сензитивно известување во медиумите. Скопје: ХОПС – Опции за здрав живот.
- [42] Хуремовиќ, Л. (2020). *Користење на родово чувствителен јазик во медиумите* (balkansmedia.org.mk).

- [43]Целили, А. (2020). Родово сензитивни комуникациски практики на компаниите во Република Македонија: економски, комуникациски и социолошки аспекти. Докторска дисертација. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“.

Marija Stojanoska

University “Sv. Kliment Ohridski”, Bitola

Violeta Janusheva

University “Sv. Kliment Ohridski”, Bitola

Macedonian Gender Sensitive Language

Abstract: The gender sensitive language (GSL), among other things, especially refers to the nouns denoting professions/roles which are used in the masculine gender form, including persons from male and female sex. The present paper analyzes gender matters content, and mainly the GSL to obtain a general picture of the Macedonia’s maturity to join the extended GSL debate. The sample consists of large number of Internet sources related to gender topics and GSL, which are a result of searching on Google according to key word, and the analysis rests upon the qualitative content analysis and the interpretative-inductive method. The research results demonstrate that there are countless content regarding the strengthening of the equality between women and men, but there is a lack of content with respect to deepening the gender fairness through the language. The results show that there is sporadic use of the feminine nouns designating professions/roles as well, which indicates a positive direction with reference to GSL in Macedonia.

Keywords: *Macedonian GSL; nouns; profession; role.*

ГОД. VIII
БР. 15

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VIII
NO 15